

ISSN: 2147-8465

e-ISSN: 2791-9773

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
KARATEKİN EDEBİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ
KAREFAD

Samsun Müzesi'nden El, Boyun, Baş ve Süs Takılarına Çeşitli Örnekler

Orhan Alper ŞİRİN*

Öz

Samsun Müzesi altın koleksiyonunda yer alan ve daha önceden bilimsel literatüre eklenmemiş Antik Dönem'e ait el, boyun, baş ve süs takıları bu çalışmanın asıl konusunu oluşturmaktadır. Kontekst konumları belli olmayan satın alma ve müsadere yoluyla müze envanterine eklenen bu takılar, malzeme özellikleri, işçilik detayları, form çeşitlilikleri ve bezemeleri açısından Anadolu'da karşımıza çıkan çeşitli örnekleri içermektedir. Çalışmanın ilk bölümünde el takıları kategorisinde yer alan altı adet taşlı altın yüzük incelenmiştir. Antik Dönem'deki kullanımları ve sembolik anlamları vurgulanarak analogik odaklı karşılaştırmaları yapılan yüzükler, MS 1.-3. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir. İkinci bölümde ise boyun takıları grubundan üç adet altın kolye, MÖ 3.-MS 3. yüzyıl aralığına ve dört adet altın pandantifte MÖ 2.-MS 1. yüzyıl aralığına tarihlendirilerek malzeme yapıları, form ve işçilik özellikleri detaylıca incelenmiştir. Üçüncü bölümde, MÖ 5.-4. yüzyıllara yerleştirilen baş takıları grubundan beş adet bronz üzeri altın kaplamalı saç süsleri analiz edilmiş ve olası fonksiyonları üzerinde durulmuştur. Son bölümde de MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilen süs takıları grubundan üç adet altın düğme formu aplığın kumaş süslemesindeki fonksiyonları üzerinde durulmuştur. Bu çalışmadaki altın takılar, Antik Dönem kuyumculuğunu yansıtan arkeolojik birer kanıtken, ait oldukları dönemin kültürel ve inançsal etkileşimlerini, kullanılan malzemeleri, işçilik tekniklerini ve estetik anlayışını gösteren özgün örneklerdir. Ayrıca bu takılar, günlük kullanımdan ziyade mezar buluntuları olarak işlev görmüş olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Samsun müzesi, altın takılar, yüzük, pandantif, saç süsü

*Sorumlu Yazar: Uzman-Arkeolog (MA), Müze Müdürlüğü, Samsun/Türkiye, alpersirin84@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3773-939X>

MAKALE TÜRÜ

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi

30.06.2025

Kabul Tarihi

07.10.2025

doi: 10.57115/karefad.1731112

Atf: Şirin, O. A. (2025). Samsun Müzesi'nden el, boyun, baş ve süs takılarına çeşitli örnekler. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 223-254. <https://doi.org/10.57115/karefad.1731112>

Etik: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir.

Yayımlanan makalenin telif hakkı CC BY-NC 4.0 lisansı altında yazarına aittir. Bu lisansın bir kopyasını görüntülemek için <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr> adresini ziyaret ediniz.

Various Examples of Hand, Neck, Head and Ornamental Jewelry from Samsun Museum

Orhan Alper ŞİRİN*

Abstract

The main subject of this study is the ancient hand, neck, head and ornamental jewellery found in the gold collection of the Samsun Museum, which has not been previously included in the scientific literature. These jewelry, which were added to the museum inventory through purchases and confiscations with unknown contextual locations, include various examples encountered in Anatolia in terms of material properties, workmanship details, form diversity and ornaments. In the first part of the study, six stone gold rings in the hand jewelry category were examined. The rings, whose analogous comparisons were made by emphasizing their use and symbolic meanings in the Ancient Period, were dated between the 1st and 3rd centuries AD. In the second section, three gold necklaces from the group of neck ornaments were dated between the 3rd century BC and the 3rd century AD, and four gold pendants were dated between the 2nd century BC and the 1st century AD, and their material structure, form and workmanship features were examined in detail. In the third section, five bronze gold-plated hair ornaments from the group of head ornaments placed in the 5th-4th centuries BC were analyzed and their possible functions were emphasized. In the last section, the functions of three gold button-shaped appliques from the ornamental jewelry group dated to the 3rd-2nd century BC in fabric decoration were emphasized. While the gold jewelry in this study is archaeological evidence reflecting the jewelry of the Ancient Period, they are also original examples that show the cultural and religious interactions, materials used, workmanship techniques and aesthetic understanding of the period they belong to. In addition, these jewelry must have functioned as grave findings rather than daily use.

Keywords: Samsun museum, gold jewelry, ring, pendant, hair ornament

*Corresponding Author: Expert-Archaeologist (MA), Museum Directorate, Samsun/Türkiye, alpersirin84@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3773-939X>

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date
Research Article	06.30.2025	10.07.2025

Giriş

Takılar, insanlık tarihi boyunca sadece süs eşyası olmanın ötesinde sosyal statüyü simgelemesi, dini inançları ifade etmesi, kişisel kimliği yansıtmaları ve dönemin kuyumculuğunu göstermesi gibi çeşitli işlevleri yerine getirmiştir. El, boyun ve baş gibi vücudun farklı bölgelerinde kullanılan takılar, kumaşlar üzerinde de kendine yer bulmuş arkeolojik birer kanıt konumundadır.

Bu çalışmada Samsun Müzesi koleksiyonunda yer alan 21 adet takıya yer verilmiştir. Konteksti belli olmayan, satın alma ve müsadere yoluyla koleksiyona eklenen takılar, malzeme özellikleri, işçilik detayları, form çeşitlilikleri ve bezemeleri açısından analoji odaklı karşılaştırılarak tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, katalog olarak sunulan takılardan bazılarının fonksiyonları üzerinde durularak işlevine değinilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, el takıları içerisinde önemli bir yere sahip olan altın yüzükler incelenmiştir. Samsun Müzesi koleksiyonunda bu gruba dâhil olan toplam 17 adet altın yüzük bulunmakta olup (yayınlanan örneklere bknz; Şirin & Kolağasıoğlu, 2016, s. 79-80, res. 12; Şirin & Kolağasıoğlu, 2018, s. 194, res. 27a-b; Temür, 2020, s. 499-500, 509, res. 5a-c; Şirin, 2021, s. 298-299, 313, res. 17-18, kn. 1-2; Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 154, 172, 209, res. 7, 35; Şirin, 2025, s. 334-335, 339, kn. 6-7, res. 6-7), bu takılardan 6 adet örneğe yer verilmiştir. İkinci bölümde ise boyun takıları grubuna dâhil olan altın kolyeler ve pendantsifler ele alınmıştır. Samsun Müzesi'nde bu grupta yer alan 17 adet takıdan (yayınlanan örnekler için bknz; Şirin & Kolağasıoğlu, 2016, s. 78-79, res. 11; Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 159, 161-164, 206-207, res. 15, 17-22, 59, kn. 15, 17-22, 59) 3 adet kolye ve 4 adet pendantsif üzerinde durulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde, baş takıları grubunda yer alan 5 adet bronz üzeri altın kaplamalı, halka formu saç süsleri ile son bölümde bulunan süs takıları grubundaki 17 adet altın düğme ya da düğme formu aplikten (yayınlanan örnekler için bknz; Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 156-158, res. 11-13, kn. 11-13), müze koleksiyonuna eklenen 3 adet örneğe yer verilmiştir.

Genel olarak kontekst birer buluntu olmayan, satın alma ve müsadere yoluyla müze koleksiyonuna eklenen yüzük, kolye, pendantsif gibi takıların form ve işleniş olarak benzerlerine Anadolu'nun genelinde rastlamak mümkündür. Bu açıdan çalışmamız konu olarak bilinen bir yapı sergilerken incelenen örnekler açısından özgün bir değer sunmaktadır. Özellikle küpe olarak adlandırılan saç süslerini ve aplik olarak adlandırılan süs takılarını fonksiyonel olarak ele alıp değerlendirmenin bu takıların tanımlanmasına da açıklık getireceği düşüncesindeyiz. Daha önce ele alınmadığı için bu çalışmamızda değinilen takı örneklerini tarihlendirerek literatüre kazandırmak asıl amacımızı oluşturmaktadır.

El takıları

El takıları arasında yer alan yüzükler, tarih öncesi çağlardan itibaren farklı amaçlarla kullanılmıştır. Sadece süs eşyası olmanın ötesinde, sosyal statü ve askeri rütbeyi de gösteren bu takılar; mühür, tılsım, zehir saklama kabı, nişan sembolü, anahtarlık ve evlilik işareti gibi çeşitli işlevlerde de kullanım görmüştür (Meriçboyu, 2001, s. 228-229; Köroğlu, 2004, s. 35; Demir, 2008, s. 5).

MÖ 6. yüzyılda yüzüklerde mitolojik temalar görülürken, MÖ 5. yüzyılda günlük yaşam ve hayvan figürleri öne çıkmış ve bu dönemde yüzük takma ayrıcalığı soylu ve zengin kesime ait olduğu için yüzük kullanımında sınırlamalar yaşanmıştır (Türe & Savaşçın, 2002, s. 104). Benzer sınırlamaları, mühürle güvence altına alınan eşyaların açılıp sahte mühürle tekrar kapatılmasını önlemek için yüzük ustaları tarafından mühür kopyalarının yapılmasının yasaklanmasında da görmek mümkündür (Demir, 2008, s. 6).

Erken Hellenistik Dönem’de yüzüklerin üst kısmı, düz ve kalın metalden yapılırken zamanla bu düz kısım oyularak taş yerleştirilmeye veya metal yüzeye figürler kazınmaya başlanmıştır (Türe & Savaşçın, 2002, s. 110-111). Özellikle bu dönemin mühürlü yüzüklerinde, yüzüğün üst kısmını oluşturan kaş kısmı, taş veya camla süslenmiş ve kaşlarda Dionysos, Aphrodite, Satyr, Menad, Eros ve Medusa gibi mitolojik karakterler, hayvan ve insan figürleri sıklıkla kullanılmıştır (Köroğlu, 2004, s. 30). Hellenistik Dönem’in yüzüklerinde belirgin bir özellik olarak kaşlar, uzun ve oval şekilde yapılmıştır (Göral, 2019, s. 88). Bu dönemde kadınlar hem süslenmek hem de mühür işlerini halletmek amacıyla yüzük kullanırken, nazardan ve büyülerden korunmak için de bu kullanımlarını sürdürmüştür. Erkekler ise yüzükleri daha çok bir aksesuar olarak kullanmışlardır (Demir, 2008, s. 83).

Romalı kuyumcular, Grek sanatına büyük bir ilgi duymuş ve tanrılar, tanrıçalar, kahramanlar gibi konuları içeren eserlerin kopyalarını üretmişlerdir (Richter, 1958, s. 13; Spier, 1992, s. 77). Bu nedenle, Roma Dönemi’nde kullanılan yüzük şekilleri, Geç Hellenistik Dönem’deki şekillerin devamı niteliğinde olmuştur. Roma Cumhuriyeti Dönemi’nde altın yüzükler lüks olarak kabul edilip yalnızca yüksek rütbeli ve aristokrat kesim tarafından kullanılmışken, İmparatorluk Dönemi’nde hem kadınların hem de erkeklerin her iki ellerine birden fazla yüzük takması olağan bir durum haline gelmiştir (Türe & Savaşçın, 2002, s. 117). Özellikle, mühür yüzüklerin vatandaşlar için bir gereklilik haline gelmesinde, zamanla yiyeceklerden başlayarak pek çok şeyin mühürlenmesi, bürokrasi, mülkiyet ve yetkinin gösterilmesi ve verilen sözlerin onaylanması gibi faktörler etkili olmuştur (Türe & Savaşçın, 2002, s. 117; Demir, 2008, s. 5, dn. 13, 15).

Roma İmparatorluk Dönemi'nde yüzükler, en popüler takı türlerinden biri haline gelmiştir (Meriçboyu, 2001, s. 199). Geniş halkalı ve geniş oval kaşa sahip örnekler, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde moda olmuş ve yoğun olarak kullanım görmüştür (Sokullu, 2003, s. 171). MS 2. yüzyıla ait örneklerde ise tipik form, yukarıya doğru kalınlaşan bir halka ve kaş yüzeyinin yuvarlak bir şekil almasıyla üretilen biçimler olmuştur (Meriçboyu, 2001, s. 199). MS 3. yüzyıldan sonra omuz kısımları yukarı kalkık, halkaları daha ince ve kaş yüzeyleri düz olan yüzükler üretilmeye başlanmıştır (Sokullu, 2003, s. 171). Ayrıca, MS 3. yüzyılda yüzüklerde sert taşların kullanımı azalmış ve değerli/yarı değerli taşlara erişim zorlaştığı için daha önce kullanılmış taşlar sökülerek yeni yüzüklere monte edilip tekrar kullanılmaya ve yine bu taşların yerini zamanla cam taklitleri almaya başlamıştır (Koroğlu, 2004, s. 34; Demir, 2008, s. 94). Yüzüklerin üzerine çeşitli konuların işlendiği ve vatandaşların monogramlarının veya portrelerinin yer aldığı yüzük taşları, zamanla daha az işçilik ve maliyet gerektiren, herkesin yaptırabileceği bir konuma gelmiştir (Higgins, 1969, s. 30; Demir, 2008, s. 92). Bunun yanı sıra, günlük yaşamdan sahneler, hayvan figürleri, at yarışları, masklar, semboller, tarım, savaş ve dini tören sahneleri de sıklıkla tercih edilmiştir (Demir, 2008, s. 96).

El takıları grubuna dâhil edilen Samsun Müzesi koleksiyonundaki altın yüzüklerin hepsi taşlıdır. Yüzükleri, taşı figür işlemeli (Kat. No. 1, 3, 4 ve 5) ve taşı işlemesiz (Kat. No. 2 ve 6) olarak iki tipe ayırmak mümkündür.

Kat. No. 1-(Res. 1)

Yüzüğün halkası ve taşa verilen şekil, MS 1. yüzyılın ortaları ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen taşlı altın yüzüklerle önemli paralellikler gösterir (Depper Lippitz, 1985, taf. 45:112, 50:141). Bu paralellik, MS 1.-2. yüzyıla ait altın yüzüklerde de karşımıza çıkar (Greifenhagen, 1975, taf. 59:21-22). Özellikle halka biçimi, yüksek kaş kısmı ve sardoniks taşının işleniş açısından Perge'den (Özgülnar, 2007, s. 117, kn. K43) ve Adana Arkeoloji Müzesi'nden (Atakuru, 2020, s. 142, kn. 89) MS 1.-2. yüzyıla tarihlenen altın yüzükler, dikkat çekici benzerliklere sahiptir. Halka ve oval taşın işleniş açısından MS 2. yüzyıla tarihlenen Tokat Müzesi örneği de çalışmamızdaki yüzükle oldukça benzerdir (Göral, 2019, s. 161, kn. 58). Yüzük taşındaki ikonografik betimleme incelendiğinde, Hellenistik Dönem'den itibaren İskenderiye'de önemli bir tanrı figürü olan ve Roma Dönemi'nde popülerlik kazanan Tanrı Serapis kültürün yansıması görülmektedir (Talu, 2020, s. 72). Bu popülerlik, Kat. No. 1'deki yüzük taşında belirgin bir şekilde kendini gösterir. Serapis büstünün işleniş biçimi, MÖ 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıla tarihlenen yüzüklerdeki kabartma tekniğiyle yapılmış betimlerle benzerlik arz eder (Marshall, 1907, s. 204, pl. XXXI:1298). Ayrıca, Myra'dan elde edilen ve MS 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyılın sonu- 3. yüzyıla tarihlendirilen altın yüzüklerde de Tanrı Serapis

büstünün benzer şekilde betimlendiğini görmek mümkündür (Talu, 2020, s. 193-195, kn. 23-24).

Kat. No. 2-(Res. 2)

Yüzüğün halka biçimi ve işçiliği, MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenen yüzüklerle benzer özellikler taşımaktadır (Depper Lippitz, 1985, taf. 38:89-90). Aynı form ve işçiliğe sahip ancak daha büyük kaşlı bir örnek, Tokat Müzesi'nde bulunan MÖ 1.- MS 1. yüzyıla ait taşlı altın bir yüzükte karşımıza çıkmaktadır (Göral, 2019, s. 159, kn. 55). Benzer formdaki yüzükler, MÖ 1. yüzyılın ilk yarısından MS 2. yüzyıla kadar olan döneme ait taşlı altın yüzüklerde de kendini gösterir (D'ambrosio & Carolis, 1997, s. 100, tav. XXXI:320). Halka ve kaşın işlenişindeki benzerlikler, Perge'den MÖ 1.- MS 1. yüzyıla ait altın bir yüzükte de karşımıza çıkarken (Özgülnar, 2007, s. 118, kn. K44) bu benzerlik, Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen yüzüklerde de görülmektedir (Greifenhagen, 1975, taf. 58:9-10, 59:13-14). Özellikle, Pompei'den MS 1. yüzyıla ait altın yüzüklerin halka yapısı ve taşlarının işleniş şekli de Kat. No. 2'deki yüzükle büyük bir benzerlik taşır (Stefanelli, 1992, s. 135-136, no. 124- 125). Ayrıca halka yapısı, oval taşın işleniş ve metal üzerindeki altın kaplamasıyla oldukça benzer bir örnek, MS 2. yüzyıla tarihlenen Tokat Müzesi'nde yer alan altın bir yüzükte de görülmektedir (Göral, 2019, s. 161, kn. 58). Kat. No. 2'deki örneğin işleniş ve form özellikleri, MS 1.-2. yüzyıl ile MS 2.-3. yüzyıla tarihlenen altın yüzüklerde de kendisini göstermektedir (Davidson & Oliver, 1984, s. 158-159, no. 220- 222; Gorny & Mosch, 2014, s. 25, no. 1032).

Kat. No. 3-(Res. 3)

Yüzüğün form ve işçilik özellikleri incelendiğinde, Tokat Müzesi'ndeki MS 1.-2. yüzyıla ait taşlı altın yüzüğü ön plana çıkarmak mümkündür (Göral, 2019, s. 159-160, kn. 56). Özellikle kaşın altın bir hazne şeklinde olması ve ince halkanın bu yuvayla birleştiği noktada granül bezemelerin bulunması, MS 2.-3. yüzyıla (Meriçboyu, 2001, s. 234, res. 5; Atakuru, 2020, s. 139, kn. 86) ve MS 3. yüzyıla (Kayalar, 2019, s. 86, şek. no. 52) tarihlenen taşlı altın yüzüklerde kendisini göstermektedir. MS 3. yüzyıla tarihlenen altın yüzüklerdeki çentikli halka ve yuva şeklindeki kaşa uygulanan granülasyon tekniği, Kat. No. 3'teki örneklerle karakteristik benzerlikler sunar (Bingöl, 1999, s. 165, kn. 183; Gorny & Mosch, 2014, s. 27, no. 1039). Ayrıca, halkası iki telin burulmasıyla oluşturulmuş ve taşlı altın yuvanın halkayla birleştiği yerde granülasyon tekniğinin kullanıldığı MS 3. yüzyıla ait Tokat Müzesi'nden taşlı altın yüzükle (Göral, 2019, s. 163-164, kn. 62) halkası daha geniş, kenarları çentikli ve ortası zincir örgü şeklinde işlenmiş, yuva ile birleşim kısmında yine granül süslemelerin yer aldığı MS 3. yüzyıla tarihlenen bir başka taşlı altın yüzük (Meriçboyu, 2001, s. 236, res. 1), Kat. No. 3'teki örneklerle oldukça benzer form ve işleniş özelliklerine sahiptir. Bu benzerliği, Orta ve Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen taşlı altın

yüzüklerde de görmek mümkündür (Marshall, 1907, s. 140, plt. XXII:859). Yüzük taşında işlenen zeytin veya defne yaprağının benzerini ise MS 3. yüzyıla tarihlenen altın bir yüzüğün akik taşına işlenmiş asma yaprağında görmek mümkündür (Berganza, 2024). İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Roma Dönemi'ne ait altın yüzüğün halkası ve taşın yerleştirildiği kaş haznesi ile taş üzerine işlenmiş çınar yaprağının işlenişi de Kat. No. 3'teki örnekle oldukça benzerdir (Lafli & Buora, 2021, s. 63-64, figs. 1a-b). Bu benzerlik, Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde bulunan MS 1. yüzyıla ait demir bir yüzükteki karnelyan taşına işlenmiş çınar yaprağı motifinde de karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2008, s. 173, kn. 75).

Kat. No. 4-(Res. 4)

Yüzüğün form ve işleniş özellikleri ve halkasında dikey kesik çizgilerle oluşturulmuş stilize yaprak motifine benzer bir bezeme, MS 3. yüzyıla ait taşlı altın yüzüklerde karşımıza çıkar (Marshall, 1907, s. 132-133, plt. XX:803, XXI:810). Halkadaki benzer yaprak motiflerinin işlendiği ve halka formunun da büyük ölçüde benzediği bir başka örnekte yine MS 3. yüzyıla ait taşlı altın bir yüzükte görülmektedir (Marshall, 1907, s. 86, plt. XIV:505). Tokat Müzesi'nde yer alan MS 3.-4. yüzyıla ait taşlı altın yüzüklerde de dikey yivlerle süslenmiş benzer bir işçilik dikkat çekicidir (Göral, 2019, s. 165-166, kn. 64-65). Bu tür bezemeleri, aynı yüzyılın taşlı, altından yapılmış çeşitli yüzüklerinde de görmek mümkündür (Gorny & Mosch, 2014, s. 30, no. 1055). Yüzük kaşına işlenmiş olan Eros figürünün benzer olarak betimlendiği örnekler ise MS 1. yüzyıla ait yüzük taşlarında (Spier, 1992, s. 122, 134, no. 319-320, 364) ve yine MS 1.-2. yüzyıla ait bir cameoda (Gorny & Mosch, 2014, s. 40, no. 1099) karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 5-(Res. 5)

Yüzüğün ince ve geniş bant şeklindeki halkasının oldukça benzerini, MS 1. yüzyıl ile MS 1.-2. yüzyıla tarihlenen altın yüzüklerde görmek mümkündür (Depper Lippitz, 1985, taf. 47:123, 48:125). MS 1. yüzyıl ile MS 2-3. yüzyıla tarihlenen yüzüklerin formu ve işleniş biçimleri de Kat. No. 5'teki yüzükle önemli benzerlikler göstermektedir (Greifenhagen, 1970, taf. 25:13-14, 23). Halkanın üzerine sonradan eklenmiş bant formulu altın hazneyle oluşturulan kaş kısmı, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alan MS 3. yüzyıla ait taşlı altın bir yüzükte de görülmektedir (Kayalar, 2019, s. 91, şek. no. 57). Omuz kısmı daha dar ve taşı daha yüksek olan MS 2.-3. yüzyıla ait Tokat Müzesi'nden bant formulu halkaya sahip taşlı altın bir yüzük, işleniş ve form açısından Kat. No. 5'teki yüzükle oldukça benzer özellikler taşır (Göral, 2019, s. 162-163, kn. 60-61). Bu benzerlik, Niksar buluntusu olan MS 3.-4. yüzyıla tarihlenen taşlı altın yüzükte de karşımıza çıkmaktadır (Göral, 2019, s. 164-165, kn. 63). Ayrıca, yüzük taşına işlenmiş olan Aphrodite betiminin oldukça benzerini Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nden

MS 1.-2. yüzyıla tarihlenen bir yüzükte de görmek mümkündür (Demir, 2008, s. 119-121, kn. 21-23; Spier, 1992, no. 359).

Kat. No. 6-(Res. 6)

Yüzüğün kaşa doğru omuz yaparak hafif yükselen form yapısı ve bombeli taşıyla aynı form ve işlenişte olan İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki MÖ 2. yüzyıla tarihlenen yüzüğü ön plana çıkarmak mümkündür (Meriçboyu, 2001, s. 180, no. 3). MÖ 1. – MS 2. yüzyıla (Marshall, 1907, s. 71-72, plt. XII:398) ve Amisos Nekropolis'inden MS 1.-2. yüzyıla (Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 181, 215, kn. 53, res. 53) tarihlenen taşlı altın yüzüklerde de aynı form şekli karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Tokat Müzesi'nden MÖ 1. – MS 1. yüzyıla (Göral, 2019, s. 158, kn. 54), Anadolu Medeniyetler Müzesi'nden MS 1. yüzyıla (Bingöl, 1999, s. 155, kn.169) ve Adana Arkeoloji Müzesi'nden MS 1.-3. yüzyıla (Atakuru, 2020, s. 140, kn. 87) tarihlenen yüzüklerin omuz yapmadan yükselen halka kısmı ve bombeli işlenen taşı da paralel işleniş özelliklerini yansıtmaktadır.

Kat. No. 1'deki yüzüğü biçimsel ve işçilik özellikleri ile üzerindeki Tanrı Serapis figürü açısından benzer örneklerle karşılaştırdığımızda MS 1.-2. yüzyıla; Kat. No. 2'deki yüzüğü analogik karşılaştırmalar ışığında MS 1.-2. yüzyıla; Kat. No. 3'teki yüzüğü MS 3. yüzyıla; Kat. No. 4'teki yüzüğü benzerleri ışığında ve özellikle halka yapısı dikkate alındığında MS 3. yüzyıla; Kat. No. 5'teki yüzüğün halka işçiliği ve taşındaki figürün betimlenişini ön planda tutularak yapılan analogik değerlendirmeler sonucunda MS 2.-3. yüzyıla ve Kat. No. 6'daki yüzüğü benzerleri ışığında MS 1.-2. yüzyıla tarihlendirmek uygun olacaktır.

Boyun takıları

Çalışmamızda yer alan boyun takılarını, kolye ve pandantifler olmak üzere iki alt gruba ayırmak mümkündür.

Kolyeler

Boyun takıları kategorisinde, tek bir öğeden oluşan takılar kolye olarak tanımlanırken, boynu çevreleyen boyunluk ve çok sayıda öğenin bir araya gelmesiyle oluşanlar gerdanlık olarak adlandırılır. Kolye üretiminde ilk olarak taş, kemik ve deniz kabukları kullanılırken zamanla altın, gümüş, bronz ile yarı değerli ve değerli taşlar da kullanılmaya başlanmıştır (Özgülnar, 2007, s. 64). Özellikle Erken Tunç Çağı'nda hem kadınlar hem de erkekler tarafından kullanılan ve statü sembolü olarak kabul edilen oldukça çeşitli formlarda boncuklardan yapılmış boyunluklar, döneminin sanatsal anlayışını yansıtır (Atik, 2007, s. 200-202; Dili, 2011, s. 88).

MÖ 3. binden itibaren kolyelerde kullanılan çok renkli boncuklar, Perslerle birlikte Anadolu'da kullanılmaya başlanmıştır (Dili, 2011, s. 94). Anadolu uygarlıklarında sıklıkla karşılaşılan kolye tipi ise cam veya yarı

değerli taşlardan yapılmış boncukların delinerek bir ipe dizilmesiyle oluşturulmuştur (Özgülnar, 2007, s. 64). Hellenistik Dönem'den itibaren kolyelerdeki boncukların genellikle her iki taraftan delinerek dizildiğini görmek mümkündür (Uygun, 2000, s. 104). Geç Hellenistik Dönem'de ortaya çıkan renkli taşlarla işlenmiş ve geometrik motifli parçaların birleştirilmesiyle oluşan kolyeler, Roma Dönemi'nde de kullanılmaya devam etmiştir (Dili, 2011, s. 100).

Roma Dönemi'nde kolyelerde delik işi, tilki kuyruğu formu ve iç içe geçmiş halkalardan oluşan zincirler yaygın olarak kullanılmış, sarkaçlı veya sarkaçsız, boncuklu zincir kolyeler veya sadece boncuklardan oluşan kolyelerle farklı gruplar oluşturulmuştur (Dili, 2011, s. 100-101). Bu dönemde tek bir sarkaç, pandantif, cameo, sikke, taş kakma veya portre içeren madalyonların kullanıldığı örneklerin yanı sıra, birden çok sarkıtın birlikte kullanıldığı tipler veya tek bir kanca ya da halkadan oluşan klipsli kolyeler de işçilikteki çeşitliliği göstermektedir (Ogden, 1982, s. 76). Roma Dönemi'nde kolyelerde değerli taş kullanımı azalmış, genellikle renkli cam veya yarı değerli taşlar tercih edilmeye başlanmıştır (Özgülnar, 2007, s. 65; Göral, 2019, s. 79).

Samsun Müzesi'nde yer alan boyun takıları grubundaki kolyeler, altın boncuklu (Kat. No. 7), taşlı ve altın zincirli (Kat. No. 8) ve taşlı ve plaka formu (Kat. No. 9) olmak üzere üç farklı alt tipe ayrılmaktadır.

Kat. No. 7-(Res. 7)

Kolyedeki çift bikonik formu altın boncukların işleniş olarak oldukça benzerini, Sardes'ten ele geçen MÖ 4. yüzyıla tarihlenen bir kolyede (Türe & Savaşçın, 2002, s. 117, res. 2), Taranto Ulusal Arkeoloji Müzesi'nden aynı yüzyıla ait altın bir küpenin sarkacındaki altın boncuklarda (De Juliis, 1984, s. 160-162, cn. 73a-b) görmek mümkündür. Kat. No. 7'deki kolyenin boncuğuna göre biraz daha basık olan çift bikonik formu boncuklarla benzer işlenişe sahip lobut formu boncuklar, MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen altın bir kolyede de benzer işleniş özelliklerini yansıtmaktadır (De Juliis, 1984, s. 207, cn. 135). Taranto'dan bir mezar buluntusu olan ve MÖ 4. yüzyılın ortalarına ait altın bir kolye (Musti vd., 1992, s. 159, 263, no. 124:3) ile Amisos Nekropolisi'nden MÖ 4. yüzyılın sonlarına tarihlenen altın bir kolyedeki çift bikonik ve lobut formu boncuklar (Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 207, 162-163, kn. 20, res. 20) granül süslemeli olsa da form ve işleniş olarak Kat. No. 7'deki kolyeyle oldukça benzerdir. Tokat Arkeoloji Müzesi'nden bir kurtarma kazısı buluntusu olan ve MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilen altın kolyeyle aynı sayıdaki çift bikonik ve lobut formu boncuklar, form ve işçilik açısından Kat. No. 7'deki örnekle neredeyse aynı atölyeden çıkmış izlenimini vermektedir (Göral, 2019, s. 147-148, kn. 39). Bu tür boncukların benzerlerine, Amisos Nekropolisi'nde bir mezarda bulunan MÖ geç 2.

yüzyıl-erken 1. yüzyıla tarihlenen altın boncuklarda da rastlamak mümkündür (Şirin & Kolağasıoğlu, 2018, s. 175, 195, res. 29).

Kat. No. 8-(Res. 8)

Kolye, taş ve ajur tekniğiyle yapılmış motifli altın zincirlerden oluşmaktadır. Benzer işçiliğe sahip örnekleri, Roma Dönemi'ne tarihlenen aynı teknikle üretilmiş taşlı ve altın zincirli kolyelerde görmek mümkündür (Dili, 2011, s. 101, res. 40). Perge Batı Nekropolis'i'nden MS 1.-2. yüzyıla ait altın bir kolyenin bağlantı mekanizması (Özgülner, 2007, s. 127, kn. 53) ile Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden MS 2. yüzyıla tarihlenen taş boncuklu ve ajur tekniğiyle yapılmış bitkisel motifli zincir ve bağlantı mekanizması (Bingöl, 1999, s. 131, kn. 139; Kayalar, 2019, s. 67, şek. no. 33, kn. 8), Kat. No. 8 ile form ve işçilik açısından paralel özellikler sergilemektedir. MS 2.-3. yüzyıla ait çeşitli takılarda da aynı teknikle yapılmış zincirlere rastlanılmaktadır (Greifenhagen, 1975, s. 34, taf. 31:2-3; Stefanelli, 1992, s. 186, no. 218; Meriçboyu, 2001, s. 212, res. 2). MS 3. yüzyıla tarihlenen cam, taş boncuklu ve motifli altın zincirli kolyelerin işleniş şekilleri de Kat. No. 8'deki örnekle benzer karakteristik özellikler sunar (Gorny & Mosch, 2014, s. 113, no. 1358; Kayalar, 2019, s. 65, şek. no. 31, kn. 6). Ayrıca, MS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden altın bir kolyenin bağlantı mekanizması, ajur tekniğiyle yapılmış olan bitkisel motifli zincirlerin işleniş de Kat. No. 8'deki kolyeyle neredeyse aynı şekle sahiptir (Meriçboyu, 2001, s. 216, res. 1).

Kat. No. 9a-(Res. 9a)

Dikdörtgen plaka formlu kolyedeki plakalarda telkârî tekniğiyle işlenen lotus çiçeği motifinin oldukça benzer şekilde işleniş, Amisos Nekropolis'i'nden MÖ 4. yüzyılın sonlarına tarihlenen sarkaçlı, giysi veya bir takıya ait parçalar olabileceği belirtilen dikdörtgen formlu plakalarda karşımıza çıkar (Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 160-161, 206, kn. 16, res. 16). Ancak bu plakalar taşlarla süslü olmayıp, sarkaçlı ve düz tabla şekliyle Kat. No. 9a'daki örneğin işleniş özelliklerinden ayrılmaktadır. Telkari tekniğiyle işlenmiş olan lotus çiçeğini, MÖ 3. yüzyılın ortalarına tarihlenen Herakles düğümlü zincirle birbirine bağlanan oval formlu, taşla bezeli altın plakada da karşımıza çıkmaktadır (Greifenhagen, 1975, s. 18, taf. 8:3). Oval formlu olarak benzer tekniklerin uygulandığı, MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenen bağlantı mekanizmaları halka şeklinde olan plakalarda işleniş olarak yakın karakteristik özelliklere sahiptir (Greifenhagen, 1975, s. 18, taf. 8:4-6). Günümüzde Yunanistan sınırlarında içerisinde bulunan Trakya Abdera'da, MÖ 3. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen bir kısmında kabartma portreler bir kısmında sıralı olarak taş bezeli ve çiçek motifleri bulunan 15 adedi dikdörtgen, 2 adedi yarım daire formlu, taşlı altın zincir ve sarkaçların bulunduğu plakalardan oluşan diadem örneği, Kat. No. 9a'daki kolyeyle benzer teknikteki işleniş yansıtmaktadır (Greifenhagen, 1970, s. 34-37, taf.

14-15). Bu yansımayı, MÖ 1. yüzyıla tarihlenen sivri ve oval cam boncuklarla bezeli, bazıları repousse tekniğiyle figür kabartmaları işlenen kolyenin kare formlu altın plakalarında da görmek mümkündür (Deppert Lippitz, 1985, s. 11, taf. 1:1). Dönem içinde farklılaşan stilistik özellikler ve teknikler dikkate alındığında, Kat. No. 9a'daki örnekle neredeyse aynı kuyumcu atölyesinden çıkmış izlenimi veren British Museum'dan granülasyon, kakma ve telkâri gibi tekniklerinin uygulandığı MÖ 1. - MS 1. yüzyıla tarihlenen 15 adet dikdörtgen formlu plakadan oluşan kolye dikkat çekicidir (Stefanelli, 1992, s. 25, no. 17), (Res. 9b). Aynı kolye farklı bir değerlendirmede ise MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Marshall, 1911, s. 311, plt. LVII:2697). Benzer form ve işleniş, MS 1. yüzyıla tarihlenen dikdörtgen formlu plakalardan oluşan bir örnekte de karşımıza çıkar (Stefanelli, 1992, s. 154-155, no. 158). MS 2.-3. yüzyıla ait merkezinde büyük taş bulunan ve kare formlu plakalardan oluşan altın bilezikte işlenen çapraz tarama motifleri de olası bir bezeme paralelliğini göstermektedir (Marshall, 1911, s. 328, plt. LXIV:2797). Bu paralel özellikler, dikdörtgen formlu olup daha sade ve büyük boyutlu taşlarla bezeli MS 4. yüzyıla tarihlenen altın kolyelerde (Yeroulanou, 1999, s. 208-209, cn. 32-34; Andrasi, 2008, s. 49-50, cn. 35-36, 40, pl. 23-24) ve taşların daha yoğun kullanıldığı ve telkâri tekniğinin yerini ajur tekniğinin aldığı altın plakalardan oluşan MS 4.-6. yüzyıla ait diademlerde de kendini göstermektedir (Lippolis, 1999, s. 65, no. 4).

Benzer örnekler ışığında, Kat. No. 7'de bulunan kolyeyi MÖ 3.-2. yüzyıla; Kat. No. 8'deki kolyeyi MS 2.-3. yüzyıla ve Kat. No. 9a'daki kolyeyi de MÖ 1. - MS 1. yüzyıla tarihlendirmek mümkün görülmektedir.

Pandantifler

Pandantifler altın, gümüş zincire veya ince kumaş kordonlara iliştirilerek kullanılan tekil takı elemanlarıdır. Arkeolojik ve antropolojik veriler, Paleolitik Dönem'de işlenmiş kemik objeler, delinmiş istiridy kabukları ve çakıl taşlarından oluşturulan pandantiflerin en eski örneklerini teşkil ettiğini göstermektedir (Karaca, 2023, s. 9). Bu bağlamda, Monako yakınlarında bir mezarda tespit edilen ve MÖ 25000-18000 arasına tarihlendirilen üç balık omurgasından yapılmış pandantif, bilinen en erken örnekler arasında yer alır (Karaca, 2023, s. 9).

Pandantif formları, boncuklu ve sarkaçlılar gibi çeşitli tiplerde karşımıza çıkar. Bu tipler içerisinde disk formlu pandantifler, MÖ 3. binyılda yoğun olarak kullanılmıştır (Dili, 2011, s. 89, 95). MÖ 2. binyılda ise altın veya gümüş malzemeden üretilmiş pandantiflerde tanrı ve tanrıça figürlerinin betimlendiği örnekler saptanmıştır (Talu, 2020, s. 20). Roma Dönemi'nde de pandantifler, diğer takı örnekleri gibi popülerliğini korumuştur (Göral, 2019, s. 79). Bu dönemin pandantifleri ve madalyonları,

karakteristik olarak geniş şeritlerden yapılmış asılı halkalara sahiptir (Avli & Aydın Tavukçu, 2024, s. 352).

Boyun takıları grubunda yer alan pandantifler kendi içinde taşlı (Kat. No. 10), taşsız (Kat. No. 11) ve kabartmalı (Kat. No. 12 ve 13) olmak üzere üç farklı tiptedir.

Kat. No. 10-(Res. 10)

Pendantif, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden MS 2. yüzyıla ait pendantifin yuvarlak taşıyla, çentikli montörü ve geniş askı halkasıyla, form ve işlenişle benzer özellikler yansıtmaktadır (Bingöl, 1999, s. 131, kn. 139; Kayalar, 2019, s. 67, şek. no. 33, kn. 8). Bu özellikler, Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi'ndeki MS 3. yüzyıla tarihlenen örnekte daha da belirginleşmektedir (Avli & Aydın Tavukçu, 2024, s. 352-353). Ayrıca, MS 2.-3. yüzyıla tarihlenen Myra kökenli bir küpe sarkacı (Talu, 2020, s. 189-190, kn. 20) ile aynı yüzyıl aralığına tarihlenen Tokat Arkeoloji Müzesi (Göral, 2019, s. 150, kn. 49) ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Bingöl, 1999, s. 147, kn. 163) koleksiyonlarındaki pendantiflerin form ve işlenişleri de Kat. No. 10'daki örnekle oldukça benzerdir. Andriake'den mezar buluntusu olarak ele geçen MS 2. yüzyıl sonları-3. yüzyıl başlarına tarihlenen ortası taşlı düz altın çerçeveli bir amuletin çentikli montörü ve askı halkası (Talu, 2020, s. 269-270, kn. 83), MS 3. yüzyıla tarihlenen altın bir kolyeye madalyon olarak iliştilirilmiş, oval ve bombeli taşla sahip çentikli montörlü takı ögesi (Gorny & Mosch, 2014, s. 17, no. 1008) Kat. No. 10'daki pendantifle önemli yapısal benzerlikler yansıtmaktadır.

Kat. No. 11-(Res. 11)

Pendantifin çift dışbükey formlu olan gövdesinin oldukça benzer şekilde işlenişini, Roma Ulusal Müzesi'nden MS 1. yüzyıla tarihlenen altın pendantifte görmek mümkündür (Stefanelli, 1992, s. 27, no. 21-22). Bu işleniş yine aynı yüzyıla tarihlenen çeşitli altın takılarda da karşımıza çıkmaktadır (Stefanelli, 1992, s. 123-125, no. 95, 97-98). MS 1.-2. yüzyıla ait çift dışbükey formlu gövdeye sahip altın pendantifle (Davidson & Oliver, 1984, s. 146, cn. 200), MS 2. yüzyıla tarihlenen altın bir küpedeki gövde şekli de Kat. No. 11'deki örnekle aynı işçilik özelliklerini taşımaktadır (Marshall 1911, s. 298, plt. LIII:2573.4).

Kat. No. 12-(Res. 12)

Pendantifte repousse tekniğiyle işlenmiş figür ve burgulu montör, Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Roma Dönemi'nin altın pendantiflerinde de gözlemlenmektedir (Bingöl, 1999, s. 145, kn. 161). Benzer özellikler, MS 1.-3. yüzyıla (Berge, 2019, s. 26-27, no. 67) ve MS 2.-3. yüzyıl aralığına (Marshall, 1911, s. 312, plt. LVI:2705) tarihlenen çeşitli örneklerde de karşımıza çıkar. MS 2.-3. yüzyıla ait, altın montör içerisine yerleştirilmiş bronz sikkeli bir pendantifin geniş askısı ve montör işleniş de Kat. No.

12'deki örneklerle dikkate değer bir benzerlik sunmaktadır (Gorny & Mosch, 2014, s. 113, no. 1357). Pandantifindeki dört yivli geniş bant formulu askı halkası, MS 247-249 yıllarına tarihlenen ve ortasında Roma İmparatoru II. Philippus'un altın sikkesi bulunan altın bir boyunluktaki pandantifin askı halkasıyla aynı işleniş özelliğine sahiptir (Gorny & Mosch, 2014, s. 10-11, no. 1001). Ayrıca, MS 3. yüzyıla tarihlenen repousse tekniğiyle yapılmış bir altın pandantif de Kat. No. 12'deki örneklerle benzer form ve işçilik sergilemektedir (Rudolph, 1995, s. 237, cn. 66a). Pandantifte işlenen başı sağa dönük Aphrodite ve sağında omuz hizasında kanatlı Eros figürünün aynı teknik ve şekilde işlenmiş olan MS 1. yüzyıla tarihlenen altın pandantif de Kat. No. 12'deki örneklerle oldukça benzerdir (Marshall, 1911, s. 342, plt. LXVIII:2883).

Kat. No. 13-(Res. 13)

Pendantifin yivli olan montörü ve ince askı halkası, Antik Teselya'daki Homolion'dan bir mezarda bulunan MÖ 4. yüzyılın ortalarına tarihlenen örneklerdeki işlenişle benzerlik göstermektedir (Musti vd., 1992, s. 162, 263, no. 125:4). Ancak, yivli montör ve ince bant formulu askı halkası ile form ve işleniş olarak repousse tekniğiyle yapılmış Tokat Arkeoloji (Göral, 2019, s. 146-147, kn. 38) ve Anadolu Medeniyetleri (Bingöl, 1999, s. 141, kn. 154) Müzelerinde bulunan MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenen altın pandantif örnekleri hem işleniş hem de form yapısı açısından Kat. No. 13'teki örneklerle güçlü bir paralellik sergilemektedir. Lefkoşa buluntusu olan MÖ 1.- MS 1. yüzyıla ait yüksek kabartmalı bir pandantif, yivli montörü ve ince bant formulu askı halkasıyla daha belirgin özellikler taşımaktadır (Pierides, 1971, s. 43, pl. XXIX:1). Kayseri Arkeoloji Müzesi'ndeki Roma Dönemi'ne ait altın pandantifte de benzer yivli montör ve ince bant formulu askı halkasını görmek mümkündür (Köroğlu, 2004, s. 37). MS 2. yüzyıla tarihlenen altın disklerde işlenen montörü yivli ve telle yapılmış askı halkalı örneklerle de rastlanılmaktadır (Marshall, 1911, s. 242, plt. LXVIII:2884, 2886).

Analojik olarak karşılaştırdığımızda Kat. No. 10'da yer alan pandantifi MS 2.-3. yüzyıla; Kat. No. 11'deki pandantifi MS 1.-2. yüzyıla; özellikle Aphrodite ve Eros figürlerinin benzerleri ışığında Kat. No. 12'deki pandantifi MS 2.-3. yüzyıla ve Kat. No. 13'teki pandantifin de yivli montörü ve ince askı halkası odaklı benzer örnekleri ışığında MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

Baş takıları

Bu bölümde, Samsun Müzesi koleksiyonunda yer alan saç süsleri, baş takıları grubuna dâhildir. Ayrıca, bu eserlerin fonksiyonlarına dair bazı değerlendirmeler yapılmıştır.

Saçları süslemek ve saç stilini düzenlemek amacıyla kullanılan küçük boyutlu ve çeşitli şekillerdeki metal halkalardan oluşan altın saç halkalarını

(saç süsü veya takısı), elit bir sınıfın prestijli takıları olarak değerlendirmek mümkündür. Bu halkaların ortaya çıktığı en erken örnekler, MÖ 4. binyılın ikinci yarısına tarihlenen, batı ve kuzeybatı Karadeniz Bölgesi'ndeki Usatovo kültürüne ait mezarlarda bulunmuştur (Vasileva, 2021, s. 218). Genellikle yuvarlak, sivrilmiş veya kare uçlu (kesik) telden yapılmış küçük düz halkalar, Erken Tunç Çağı'nda yerel olarak yaygın, basit ve temel bir form olarak karşımıza çıkar (Golani, 2013, s. 129). MÖ 3. binyılın ikinci yarısına tarihlenen Alacahöyük Kral Mezarları (B Mezarı) buluntuları arasında yer alan saç örgüsü takıları, Anadolu'da Hellenistik Dönem sonuna dek varlığını sürdürmüştür (Türe & Savaşçın, 2002, s. 46).

İran'ın Batı Azerbaycan eyaletinde Urumiye Gölü ve Mahabat Bölgesi arasında bulunan, Demir Çağı Hasanlu'da metal kemerler ve pazubantlar erkeklerle ayrılmışken, kolye ve küpelerle birlikte baş ve saç süsleri de kadınlarla özdeşleştirilmiştir (Golani, 2013, s. 70). Antik Yunan'da ise saç süslerini erkeklerin de kullandığı bilinmektedir (Golani, 2013, s. 70). Bu tür takıların en önemli erken örnekleri, Irak'taki Tel el Mukayyer antik Sümer Ur şehrinde, Erken Hanedanlık Dönemi'ne (MÖ 2600-2500) tarihlenen kraliyet mezarlarında keşfedilmiştir (Karaca, 2023, s. 9). Bu örnekler önceleri spiral halka formundayken zamanla saça takılmak üzere uçları açık bırakılan küresel bir forma evrilmiştir. Bu takılara işlenen yivler ise Pers etkisiyle Anadolu'da görülen diğer bir özellik olarak karşımıza çıkar (Dili, 2011, s. 109). Bronz üzeri altın kaplamalı takılar ise MÖ 4. yüzyıldan itibaren Hellenistik Dönem'de yaygın olarak kullanım görmüştür (Demir, 2008, s. 32). Özellikle Hellenistik Dönem bileziklerinde bronz üzerine kaplama olarak altın ve gümüş gibi madenler tercih edilmiştir (Türe, 2005, s. 132).

Samsun koleksiyonunda yer alan ve baş takıları grubuna dâhil olan saç süsleri (Kat. No. 14-18 arası) bronz üzerine altın kaplama ile yapılmış tek tipte örneklerdir.

Kat. No. 14-18 (Res. 14-18)

Bronz üzeri altın kaplamalı saç süsleri, uçları açık halka formu ve yivli gövde işleniş ve ölçüleri itibarıyla, Tokat Arkeoloji Müzesi koleksiyonundan MÖ 5.-4. yüzyıla tarihlenen altın kaplamalı saç süsleriyle aynı kuyumcu atölyesinden çıkmış izlenimini vermektedir (Göral, 2019, s. 120-121, kn. 1-2). Bu benzerliği çapı farklı olsa da Kıbrıs Müzesi'nden MÖ 475-400 yıllarına ait bilezik olarak adlandırılan bir çift gümüş örnekte de görmek mümkündür (Pierides, 1971, s. 37, pl. XXV:5). Soli Nekropolis'i'nden bir mezar buluntusu olarak ele geçen MÖ 480-400 yıllarına tarihlenen bronz üzerine altın kaplamalı spiral bir küpe örneği ile MÖ 480-310 yıllarına tarihlenen altın kaplamalı halka küpe örneği de benzer işleniş özelliklerini yansıtmaktadır (Kaba, 2015, s. 77-78, 120, kn. Ta.3-4, 12, 53, lev. 74a-b, 77b, 161b). Ayrıca, MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen ve küpe olarak

adlandırılan 2.4 cm çapındaki altın bir örnek (Davidson & Oliver, 1984, s. 15, cn. 7) ile Yozgat'ta bulunmuş olup Ankara Medeniyetler Müzesi'nde bulunan yivli şekilde yapılmış omega formu altın bileziklerde (Bingöl, 1999, s. 175, kn. 198; Türe & Savaşçın, 2002, s. 135) form ve yivli gövdesi ile aynı işleniş şekline sahiptir.

Form ve işleniş olarak benzer örnekler ile karşılaştırıldığında Kat. No. 14, 15, 16, 17 ve 18'deki saç süslerini MÖ 5.-4. yüzyıla tarihlendirmek uygun olacaktır.

Süs takıları

Samsun Müzesi koleksiyonunda yer alan kumaş süsü olarak değerlendirilen düğme formu aplikler, süs takıları grubuna dâhil edilmiştir.

Değerli metal levhalardan kesilerek oluşturulan kumaş süsleri (aplikler), Mezopotamya, Güney Rusya ve Kafkasya göçerlerinin kültürel bir geleneği olup bu gelenek, Anadolu halkları tarafından da benimsenmiş ve giysi ile diğer eşyaların süslenmesinde kullanılmıştır (Türe & Savaşçın, 2002, s. 75). Herodotos'un, Lidyalıların kumaşlarını altın ve gümüşle işlediklerine dair aktarımı da kumaşların değerli madenden apliklerle süslendiğini göstermektedir (Herodotos, s. I. 50).

Aplikler çoğunlukla dörtgen, yuvarlak ve yıldız biçimli olup üzerlerine kalıp baskı ile kabartma bezemeler şeklinde yapılmıştır (Özgülnar, 2007, s. 68). Antik Dönem kuyumculuk eserleri arasında düğme örneklerine ise oldukça az rastlanmaktadır (Türe & Savaşçın, 2002, s. 190). Hellenistik Dönem'in başlarında düğmelerde görülen telkâri, granülasyon ve dövme gibi çeşitli teknikler, dönemin nitelikli ve özenli kuyumculuk anlayışını yansıtırken dönemin sonlarına doğru daha kolay üretim imkânı sunan repousse tekniğiyle yapılmış örnekler yaygınlaşmıştır (Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 188-189).

Samsun Müzesi'nde bulunan süs takıları grubuna dâhil olan düğme formu aplikler (Kat. No. 19-21 arası) tek tipte yapılmış örneklerdir.

Kat. No. 19-21 (Res. 19-21)

Düğme formu apliklerin teknik ve form olarak işleniş, Rodos İalysos'tan bir mezarda ele geçen ve MÖ 1450-1300 yıllarına tarihlenen yüksek kenarlı, sekiz yapraklı rozetle benzer özellikler taşımaktadır (Hamburg, 2024). Sudan Nubia'daki bir piramitte bulunan ve MÖ 535 civarına tarihlenen yüksek kenarlı, sekiz yapraklı ve arkasında iliştime halkası olan altın rozet oldukça benzerdir (Collections, 2024). Soli Nekropolis'i'nden elde edilen MÖ 4. yüzyıla ait altı yapraklı rozet formu altın elbise süsleri (Kaba, 2015, s. 96, kn. ta35, lev. 117b) ve MÖ 3. yüzyıla tarihlenen altı yapraklı altın rozetler (Davidson & Oliver, 1984, s. 23, cn. 21), form ve işleniş açısından Kat. No. 19-21 arasındaki örneklerle paralellik

göstermektedir. Bu paralellik, MÖ 3. yüzyıla ait repousse tekniğiyle yapılmış altı yapraklı altın rozet biçimli apliklerle (Berge, 2019, s. 18-19, no. 38) Taranto, Ulusal Arkeoloji Müzesi'nden MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına ve MÖ 2.-1. yüzyılın başlarına tarihlenen (De Juliis, 1984, s. 342, cn. 291-292) aynı teknikle yapılmış altın düğmelerde de karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, Amisos Nekropolisi'nden bir yeraltı kaya mezarında bulunan MÖ geç 2. yüzyıl-erken 1. yüzyıla tarihlenen sekiz yapraklı altın rozetin işleniş de Samsun örnekleriyle oldukça yakın karakteristik özellikler sergilemektedir (Şirin & Yiğitpaşa, 2021, s. 176-177, 213, kn. 44, res. 44).

Benzer örnekler ışığında, Kat. No. 19, 20 ve 21'deki altın apliklerin geniş bir zaman diliminde benzer örneklerine rastlanılmakla birlikte özellikle yüksek kenarlı formun varyantları ve bu formun yoğunlaştığı dönemler göz önüne alındığında, MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlendirilmesi uygun olacaktır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmayla Samsun Müzesi koleksiyonunda yer alan ve daha önce bilimsel literatürde ele alınmamış el, boyun, baş ve süs takıları olmak üzere çeşitli gruptaki takılar üzerinde durulmuştur. Antik Dönem takı sanatının ve kullanım alışkanlıklarının zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koyan çalışmamızdaki takılar, üretildikleri dönemin kültürel ve sanatsal etkileşimlerini, kullanılan malzemeleri, kuyumculuktaki işçilik teknikleri ve estetik anlayışını yansıtan önemli arkeolojik birer kanıt konumundadır.

Baş takıları grubunda bulunan saç süslerinin fonksiyonlarına değindiğimizde ise definlerin baş bölgesindeki belirgin konumları, bu takıların kullanım amacına dair ipuçları sunmaktadır. Küpe, yüzük, burun veya saç halkası olarak farklı işlevlere sahip olabileceği belirtilen bu takılar, genellikle bakır alaşımından yapılmış olsalar da altın, gümüş ve demir örnekleri de mevcuttur (Golani, 2013, s. 93-94, 129). Özellikle mezarlarda, kafatasının sağ veya sol tarafında ya da her iki tarafında, tapınak alanlarında olmak üzere ele geçtikleri konumları itibarıyla bu halkalar, genellikle küpe olarak tanımlanmıştır (Vasileva, 2021, s. 219). Ayrıca, bu takıların bilezik olarak tanımlandığını da görmek mümkündür (Dili, 2011, s. 109-110, res. 45). Ancak buluntu konumları bu takıların küpe olarak adlandırılmasına neden olsa da formları gereği kulağa ilâştirilebilecek yapısal bir özellik sergilememektedir. Defin saçlarına takılan bu süsler, saçların zamanla çürümesiyle başın iki yayına düştükleri için genellikle küpe olarak adlandırılmış olmalıdır. Ancak buluntu konumu yanında form ve işlenişlerine odaklanıldığında bu takıların fonksiyon olarak bir küpe değil, saç süsleri olarak kullanım gördüğünü belirtmek gerekir.

Çalışmamızdaki süs takıları grubunda yer alan düğme formu aplikler de bir bağlantı mekanizmasına sahip olsalar da ölçü ve ince formlarıyla düğme olarak kullanılacak bir sağlamlığa sahip değildir. Daha çok bir aplik işlevi üstlenerek kumaşa süs amaçlı ilâştirilmiş olmalarını ön plana çıkarmak

mümkündür. Bu takılar, define giydirilen ya da sarılan kumaşa bir düğme gibi sabitlenip işlevsel olmayan ve sadece süsleme amacını içeren aplikler olarak bir fonksiyon sergiliyor olmalıdır.

Baş takıları grubunda yer alan ve müze koleksiyonunda sadece 5 adet örneği bulunan Kat. No. 14-18 arasındaki saç süsleri, MÖ 5.-4. yüzyıla tarihlendirilmiş olup çalışmamızdaki en erken altın takı örnekleridir. Boyun takıları grubunda bulunan Kat. No. 7'deki kolye, Kat. No. 13'teki pandantif ve süs takıları grubundaki Kat. No. 19-21 arasındaki düğme formlu apliklerde MÖ 3.-2. yüzyıla tarihlenmektedir. Boyun takıları grubundan Kat. No. 9'daki plaka formlu kolye ise MÖ 1.-MS 1. yüzyıla ve el takıları bölümünde incelenen Kat. No. 1-6 arasında yer alan yüzüklerle boyun takıları grubunda yer alan Kat. No. 8'deki kolye ve Kat. No. 10-12 arasındaki pandantifler, MS 1.-3. yüzyıl aralığına tarihlendirilmiştir.

MÖ 5. yüzyıldan MS 3. yüzyıla dek geniş bir yüzyıl aralığına kesintisiz olarak uzanarak tarihlenen Samsun Müzesi koleksiyonundaki altın takılar, yapıldıkları dönemin kuyumculuk tekniklerini, işleniş ve form şekillerini yansıtmaktadır. Bu buluntular, günlük hayatta kullanılan birer takı olmaktan ziyade bir mezar buluntusu olarak ele geçmiş olmalıdır. Konteksti bilinen benzer örneklerin genellikle mezarlardan ele geçmesi ve altının takı olarak üretildiği dönemde de değerli bir malzeme olması ön plana çıkarıldığında çalışmamızdaki takıların, definle birlikte mezara konulan ve sonradan çeşitli şekillerde açığa çıkmış ve müzeye ulaşmış birer takı olduklarını düşündürmektedir.

Takılarda gözlemlenen hafif ezilmeler, çizilme ve ufak parça kayıpları bu takıların mezara konulmadan önce ölü bireylerin günlük hayatında kullanmış olduğu takılarıyla defnedildiklerini gösteriyor olmalıdır. Ancak defin sırasında elde edilmiş olmaları düşünüldüğünde, kuyumcu atölyelerinde mezara konulmak için hızlı bir şekilde hazırlandığından dolayı özensiz bir işçilik ön plana çıkmış olmalıdır. Ayrıca, mezara konulmak için kuyumcu atölyelerinde daha hesaplı olduğu için ikinci el takıların mezarla konulmak için sunulmuş olabileceğini de düşünmek mümkündür.

Kaynakça

- Andrasi, J. (2008). *The Berthier-Delagarde collection of Crimean jewellery in the British Museum and related material*. In K. Dafydd & A. Barry (Eds.), *British Museum Research Publication*.
- Atakuru, Ö. (2020). *Adana Arkeoloji Müzesi Roma-Bizans altın takıları* (Tez No. 613381) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Atik, Ş. (2007). *Boncuk: İnanç, güç ve güzellik*. Rezan Has Müzesi Yayınları.
- Avli, A., & Aydın Tavukçu, Z. (2024). Funeral jewelry and gold artifacts from the Yüksel Erimtan collection: Examination of ritual and artistic values. *Anadolu Araştırmaları*, 31, 335-356. <https://doi.org/10.26650/anar.2024.31.1447619>
- Berge, P. (2019). *Collection Carl Kempe: Bijoux antiques, islamiques et antiquisants*, <https://www.gazette-drouot.com/telechargement/catalogue?venteId=97149>, E. T.: 10.06.2025.
- Bingöl, F. R. I. (1999). *Anadolu Medeniyetler Müzesi: Altın takılar*. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- D'Ambrosio, A., & De Carolis, E. (1997). *I monili dall'area vesuviana*. L'erma di Bretschneider Pubblicazioni.
- Davidson, P. F., & Oliver, A., Jr. (1984). Ancient Greek and Roman gold jewelry in the Brooklyn Museum. In E. S. Hall & B. V. Bothmer (Eds.), *The Brooklyn Museum Press*.
- De Juliis, E. M. (1984). *Gli ori di Taranto in età ellenistica*. Mondadori Pubblicazioni.
- Demir, J. S. Y. (2008). *Gaziantep Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen yüzükler ve yüzük taşları* (Tez No. 229206) [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Deppert Lippitz, B. (1985). *Goldschmuck der Römerzeit im Römisch-Germanischen Zentralmuseum*. Germanisches Zentralmuseum.
- Dili, Ş. (2011). *Anadolu'da Antik Çağ altın ve gümüş takı buluntuları: Araştırmaların aşaması hakkında bir değerlendirme* (Tez No. 351029) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Golani, A. (2013). *Jewelry from the Iron Age II Levant*. Academic Press Fribourg Vandenhoeck & Ruprecht.

- Gorny & Mosch. (2014, June 26). *Gorny & Mosch Giessener Münzhandlung, GMBH, Auktion 223: Schmuck Antik bis Neuzeit*. Giessener Münzhandlung.
- Göral, S. (2019). *Tokat Müzesi'ndeki Grek ve Roma dönemi altın takıları* (Tez No. 583125) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Greifenhagen, A. (1970). *Schmuckarbeiten in Edelmetall. Band I: Fundgruppen*. Berlin Staatliche Museen Preussischer Kulturbesitz Antikenabteilung.
- Greifenhagen, A. (1975). *Schmuckarbeiten in Edelmetall. Band II: Einzelstücke*. Mann Verlag.
- Herodotos. (1973). *Herodot tarihi* (M. Ökten, Çev.). Remzi Kitapevi.
- Higgins, R. (1969). *Jewellery from classical lands*. The British Museum Press.
- Kaba, H. (2015). *Soli Nekropolü ışığında Kıbrıs'ta Klasik Dönem* (Tez No. 393344) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Karaca, Ş. C. (2023). *Bilecik Müzesi'ne kayıtlı Roma ve Bizans Dönemi metal takı ve süs eşyaları* (Tez No. 811105) [Yüksek lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Kayalar, A. İ. (2019). *Anadolu Medeniyeti Müzesi'nde bulunan takıların incelenmesi* (Tez No. 604045) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi ABD]. YÖK Tez Merkezi.
- Köroğlu, G. (2004). *Anadolu uygarlıklarında takı*. Türk Eskiçağ Enstitüsü Yayınları.
- Lafli, E., & Buora, M. (2021, May 11–12). Leaves of the oriental plane (chenar) on Roman rings: Meaning and interpretation. In E. Lafli, A. Çetingöz, E. M. Veziroğlu, & H. Thoen (Eds.), *Ancient Greek, Roman and Byzantine engraved gems in the eastern Mediterranean and Black Sea area. Colloquia Anatolica et Aegaea congressus internationales smyrnenses XI* (pp. 62–64). Ada Printing House.
- Lippolis, İ. B. (1999). *L'oreficeria nell'impero di Costantinopoli tra IV e VII secolo*. Edipublia Pubblicazioni.
- Marshall, F. H. (1907). *Catalogue of the finger rings, Greek, Etruscan, and Roman, in the departments of antiquities*. British Museum.
- Marshall, F. M. (1911). *Catalogue of the jewellery, Greek, Etruscan, and Roman, in the departments of antiquities*. British Museum Press.

- Meriçboyu, Y. A. (2001). *Antik çağda Anadolu takılar*. Akbank Kültür ve Sanat Kitapları.
- Musti, D., Benzi, M., Rocchetti, L., Guzzo, P. G., & Catilli, F. (1992). *L'oro dei Greci*. In P. Boroli & V. Ceppellini (Eds.), Novara, Istituto Geografico de Agostini.
- Ogden, J. (1982). *Jewellery of the ancient world*. Trefoil Books Ltd. Press.
- Özgülnar, N. (2007). *Perge kazılarında bulunmuş takılar* (Tez No. 214232) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Pierides, A. (1971). *Jewellery in the Cyprus Museum*. Departament of Antiquities Nicosia.
- Richter, G. M. A. (1958). Was Roman art of the first centuries B.C. and A.D. classicizing? *Journal of Roman Studies*, 48(½), 10–15.
- Rudolph, W. (1995). *A golden legacy: Ancient jewelry from the Burton Y. Berry collection at the Indiana University Art Museum*. In L. Baden (Ed.), Bloomington Press.
- Sokullu, Ö. (2003). *Antik Dönem Ege kültüründe takı sanatı: İzmir Arkeoloji Müzesi takı koleksiyonundan örnekler* (Tez No. 130231) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Spier, J. (1992). *Ancient gems and finger rings, catalogue of the collections*. J. Paul Getty Museum Press.
- Stefanelli, L. P. B. (1992). *L'oro dei Romani: Gioielli di età imperiale*. In B. Pettinau (Ed.), L'erma di Bretschneider Press.
- Şirin, O. A. (2021). Amisos Nekropolünden geç Helenistik ve erken Roma İmparatorluk döneminde kullanılmış bir yer altı kaya mezarı, mezar buluntuları ve trepanasyonlu bir kafatası parçası üzerine bazı değerlendirmeler. *Amisos*, 6(11), 285-320. <https://doi.org/10.48122/amisos.997988>
- Şirin, O. A. (2025). Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi taş sanduka mezarları ve buluntularının değerlendirilmesi. *Seleucia*, XV, 321-346.
- Şirin, O. A., & Kolağasıoğlu, M. (2016). Antik Amisos kentinden bir yer altı odalı mezar örneği. *Bütünşehir Kent Kültür Dergisi*, 2(12), 70-80.
- Şirin, O. A., & Kolağasıoğlu, M. (2018). Amisos'ta urne mezar geleneği. *Amisos*, 3(4), 167-200.
- Şirin, O. A., & Yiğitpaşa, D. (2021). Yeni veriler ışığında Amisos altın eserleri üzerine gözlemler. *ASOBİD*, 10, 143-216.
- Talu, S. (2020). *Myra ve Andriake'de ele geçen takılar* (Tez No. 648405) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.

- Temür, A. (2020). Samsun Müzesi'nden bir grup altın eser üzerine gözlemler. In B. Gür & S. Dalkılıç (Eds.), *Anadolu prehistoryasına adanmış bir yaşam: Jak Yakar'a armağan* (pp. 495-512). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Türe, A. (2005). Takının öyküsü I. Goldaş Kültür Yayınları.
- Türe, A., & Savaşçın, M. Y. (2002). Anadolu antik takıları. Goldaş Kültür Yayınları.
- Uygun, Ç. Ö. (2000). *Patara geç Helenistik-Roma Dönemi takıları* (Tez No. 98750) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Vasileva, Z. (2021, 24-27 October 2018). Worn to impress. Development and significance of the metal spiral hair ornaments in early Bronze Age-upper Thrace. K. Leshtakov, M. Andonova & K. Ohridski (Ed.), *Galabovo in Southeast Europe and beyond. Cultural interactions during the 3rd-2nd millennium BC, proceedings of the international conference*, (s. 218-237). St. Kliment Ohridski University Press.
- Yeroulanou, A. (1999). *Diatrita, gold pierced-work jewellery from the 3rd to the 7th century*. Benaki Museum Press.

İnternet Kaynakları

- Berganza. (2024). Ancient Roman gold ring with vine leaf intaglio, circa 3rd century AD. <https://www.berganza.com/shop/rings/Ancient-Roman-gold-ring-with-vine-leaf-intaglio-circa-3rd-century-AD?srsId=AfmBOOpz9sAJiYAJaaHQ3RiHwt7nr7-V8nqyweFImSp2QXrfnjqtJFuH>
- Hamburg. (2024). Grabfund aus Ialysos – vier kettenglieder in der form achtblättriger rosettenkapseln. <https://www.mkg-hamburg.de/en/sammlung/objekt/grabfund-ialysos-vier-kettenglieder-form-achtblattrige-rosettenkapseln/1927.285.d?term=achtblattriger&context=collection&position=1>
- Collections. (2024). Rosette button. <https://collections.mfa.org/objects/142330>

Etik Bildirim ve Etik Kurul Kararı

Yazar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. İlgili çalışma için Samsun Müze Müdürlüğü'nün 22/02/2022 tarihli ve E-83048237-155.01-1148071 sayılı "Bilimsel Müze Araştırması" konulu yazısıyla gerekli izinler alınmıştır.

Yazarların Katkı Oranları

Makale tek yazarlıdır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalede herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman

Bu çalışmada herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Ek A. Katalog

Kat. No. 1-(Res. 1): Sardoniks taşı altın yüzük. **Müze Env. No:** 10-2/1976. **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka genişliği 2 cm, yüksekliği 1,8 cm, kalınlığı 0,6 cm, taşıyla birlikte ağırlığı 6 gr. **Yapım Tekniği:** Döküm, kakma ve intaglio. **Tanımı:** Omuzlara doğru genişleyerek kalınlaşan oval formulu halka aşağıda incelenmektedir. Halkanın kaş kısmına oval formulu ve yüksek profilli, koyu kırmızı-beyaz-koyu kırmızı renk geçişli sardoniks taşı yerleştirilmiştir. Taşın üzerine intaglio tekniğiyle kalathos başlıklı, başı sola dönük Tanrı Sarapis büstü işlenmiştir.

Resim 1

Kat. No. 1'deki sardoniks taşı altın yüzük

Kat. No. 2-(Res. 2): Lapis lazuli taşı altın yüzük. **Müze Env. No:** 10-3/1976. **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka genişliği 2,25 cm, yüksekliği 1,9 cm, kalınlığı 1,1 cm. **Yapım Tekniği:** Döküm, kakma ve kaplama. **Tanımı:** Omuzlara doğru genişleyerek kalınlaşan oval formulu halka aşağıya doğru incelenmektedir. Bronz gövde üzeri altın ile kaplanmıştır. Halkanın kaş çevresi bant şeklinde düzleştirilmiş olup buraya oval ve bombeli lacivert renkli lapis lazuli taşı yerleştirilmiştir. Kaplamada dökülmeler ve taşta ufak kırıklar vardır.

Resim 2

Kat. No. 2'deki lapis lazuli taşı altın yüzük

Kat. No. 3-(Res. 3): Akik taşı altın yüzük. **Müze Env. No:** 8-4/1973. **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 1,9 cm, kalınlığı 1,1 cm, taşıyla birlikte ağırlığı 2,1 gr. **Yapım Tekniği:** Döküm, granülasyon, kakma, lehimleme ve intaglio. **Tanımı:** Kenarları çentikli üç telin birleştirilmesiyle yüzüğün halkası oluşturulmuştur. Halka içinde taş bulunan yuvarlak bir hazneye lehimlenmiş ve bu kısımlara granülasyon tekniği uygulanmıştır.

Yüksek hazne içine koyu kırmızı renkli yuvarlak ve bombeli bir akik taşı yerleştirilmiştir. İntaglio tekniğiyle taş üzerine zeytin (ya da defne) yaprağı işlenmiştir.

Resim 3

Kat. No. 3'teki akik taşı altın yüzük

Kat. No. 4-(Res. 4): Jasper taşı altın yüzük. **Müze Env. No:** 3-1/1980, (Müze envanterinde “Taşlı Yüzük” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Buluntu Yeri:** Ordu ili, Çaybaşı ilçesi. **Ölçüleri:** Halka çapı 2,4 cm, yükseklik 2,1 cm, taşıyla birlikte ağırlığı 27 gr. **Yapım Tekniği:** Döküm, kakma, çekiçleme ve intaglio. **Tanımı:** Omuzlarda kalınlaşan oval formlu halka aşağıya doğru incelmektedir. Halkanın her iki omuz kısmında üstünde yan yana sıralı 5 adet yay motifi ve bu motiflerin aşağısına dek uzanan yaprak dalını andıran dikey yivli motifler bulunmaktadır. Halkanın kaş çevresi bant şeklinde düzleştirilmiş olup buraya oval formlu ve yüksek profilli koyu kırmızı renkli bir jasper taşı yerleştirilmiştir. Taşın üzerine intaglio tekniğinde esasına yaslanmış ayakta duran Eros (Cupid) figürü işlenmiştir. Tüm.

Resim 4

Kat. No. 4'teki jasper taşı altın yüzük

Kat. No. 5-(Res. 5): Akik taşı altın yüzük. **Müze Env. No:** 1-1/1976. **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 1,7 cm, genişliği 0,8 cm, taşıyla birlikte ağırlığı 3,61 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, kakma, lehimleme ve intaglio. **Tanımı:** Omuzlarda hafif kalınlaşan yuvarlak bant formlu halka aşağıya doğru hafif incelmektedir. Halkanın üst kısmına eklenen ince bant

ile kaş haznesi oluşturulmuş ve bu haznenin içine oval formlu ve yüksek profilli koyu kırmızı renkli bir akik taşı yerleştirilmiştir. Taşın üzerine intaglio tekniğinde sol eliyle ayna, sağ eliyle saçını tutan, ayakta sola dönük duran giyimli Ahprodite (Venüs) figürü işlenmiştir. Tüm.

Resim 5

Kat. No. 5'teki akik taşlı altın yüzük

Kat. No. 6-(Res. 6): Grena taşlı altın yüzük. **Müze Env. No:** 2013/198(A). **Geliş Şekli:** Müsadere. **Ölçüleri:** Yüksekliği 2,2 cm, genişliği 1,5 cm, taşıyla birlikte ağırlığı 2,30 gr. **Yapım Tekniği:** Döküm ve kakma. **Tanımı:** Halkası ince olup yukarı doğru genişlemekte ve kaş kısmında omuz yaparak yükselmektedir. Kaş kısmı oval formlu olup bombeli bir grena taşı yerleştirilmiştir. Halka sonradan birleştirilmiş iki parçalıdır. Tüm.

Resim 6

Kat. No. 6'daki grena taşlı altın yüzük

Kat. No. 7-(Res. 7): Altın kolye. **Müze Env. No:** 2-2/2000. **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Lobut boncuk uzunluğu 2,6 cm, çift bikonik boncuk genişliği 0,9 cm, ağırlığı 5 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, kalıp ve lehimleme. **Tanımı:** Biri yarım 28 adet çift bikonik ve 2 adet lobut formlu olmak üzere 30 adet boncuktan oluşmaktadır. Boncukların bazılarında ayrılmalar mevcuttur. Tüm.

Resim 7

Kat. No. 7'deki altın kolye

Kat. No. 8-(Res. 8): Akik taşlı altın kolye. **Müze Env. No:** 3-3/1980, (Müze envanterinde “Zincirli Kolye” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Uzunluk 24,5 cm, ağırlığı 5,7 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, telkari, ajur ve oyma. **Tanımı:** Kolye, 7 adet bitkisel bezemeli altın zincir ve biri oval formlu olan 8 adet koyu kırmızı renkli akikle yapılan yuvarlak silindirik boncuktan oluşmaktadır. Bir ucunda telle sarı halka kancası ve diğer ucunda telle sarı kancanın geçeceği üzeri yivli halkası bulunmaktadır. Boncukların bazılarında ayrılmalar mevcuttur. Tüm.

Resim 8

Kat. No. 8'deki akik taşlı altın kolye

Kat. No. 9-(Res. 9a): Dikdörtgen plaka formlu altın kolye. **Müze Env. No:** 2021/8(A), (Müze envanterinde “Baş Takısı” olarak kayıtlıdır, yeni dizim). **Geliş Şekli:** Müsadere. **Ölçüleri:** Plaka uzunlukları 1,9 – 2,2 cm, genişlikleri 1 – 1,2 cm, ağırlığı 27 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, kakma, mine, telkari ve lehimleme. **Tanımı:** Kolye 17 adet dikdörtgen dışbükey formlu plakadan oluşmaktadır. Plakaların arkası içbükey formunda olup uçları üst üste gelecek şekilde ezilerek ip geçki kanalı oluşturulmuştur. Plakaların 6 adedinde altın tellerle çapraz tarama bezemesi vardır. 6 adedinde ortada yuvarlak ve yanlarında iki sarmaşık yaprağı formlu hazne ve iki lotus çiçeği bezemesi bulunmakta olup içleri, çoğu dökülmüş durumda mavi renkli mine dolgusuyla kaplıdır. 5 adedinde kenarlarında dalga motifleri, ortasında kırmızı renkli akik taşlı sivri uçlu oval hazne ve iki yanında mavi renkli mine dolgulu sarmaşık yaprağı formlu hazneler bulunmaktadır. Akik taşı ve mine dolgusunda dökülmeler vardır.

Resim 9a

Kat. No. 9a'daki dikdörtgen plaka formlu altın kolye (üstteki)
(Kaynakça; Stefanelli 1992, 25, no. 17)

Resim 9b

British Museum'da bulunan dikdörtgen plaka formlu altın kolye (alt)

Kat. No. 10-(Res. 10): Ametist taşlı altın pendentif. **Müze Env. No:** 3-4/1980, (Müze envanterinde “Kolye Pendentif” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Yüksekliği 1,9 cm, genişliği 1,2 cm, ağırlığı 1,2 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, lehimleme ve kakma. **Tanımı:** İki tarafı dışbükey elips formlu ve açık mor renkli taş, altın bant ile sarılmış ve bantın çevresinde çentikli kontur vardır. Uzun kısımda yivli geniş bant şeklinde askı halkası eklenmiştir. Tüm.

Resim 10

Kat. No. 10'daki ametist taşlı altın pendentif

Kat. No. 11-(Res. 11): Altın pendentif. **Müze Env. No:** 1-9/1988, (Müze envanterinde “Kolye Tanesi” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Müsadere. **Ölçüleri:** Halka çapı 1,1 cm, askı halkasının genişliği 0,25 cm, ağırlığı 0,92 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, lehimleme ve granülasyon. **Tanımı:** İçi boş çift dışbükey gövdeli, gövde üzerine bant formu askı halkası eklenmiş olup birleşme yerlerinde ikiye tane granül süslemesi vardır. Tüm.

Resim 11

Kat. No. 11'deki altın pendentif

Kat. No. 12-(Res. 12): Altın pendentif. **Müze Env. No:** 1-8/1988, (Müze envanterinde “Kolye Tanesi” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Müsadere. **Ölçüleri:** Çapı 3 cm, yüksekliği 3,4 cm, ağırlığı 1,91 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme, repousse, telkari ve lehimleme. **Tanımı:** İnce, yuvarlak gövde üzerine kabartma şeklinde başı hafif sağa dönük Ahprodite ve sağında omuz hizasında kanatlı Eros figürü işlenmiş olup konturu burgulu bant ile çevrelenmiştir. Gövdeye eklenen askı halkası geniş, üç yivli ve yuvarlak formudur. Tüm.

Resim 12

Kat. No. 12'deki altın pendentif

Kat. No. 13-(Res. 13): Altın pendentif. **Müze Env. No:** 1-4/1976, (Müze envanterinde “Kolye” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Çapı 1,5 cm, kalınlığı 0,07 cm, ağırlığı 0,64 gr. **Yapım Tekniği:** Dövme,

repousse, telkari, lehimleme ve granülasyon. **Tanımı:** ince, yuvarlak gövde üzerine kabartma şeklinde bir erkek figürü işlenmiş olup montörü yivli bant ile çevrelenmiştir. Yuvarlak formlu yivli askı halkası gövdeye eklenmiş ve bu buraya ikişer granül işlenmiştir. Figürde ezilmeler olduğu için net bir çıkarım yapılamamıştır. Tüm.

Resim 13

Kat. No. 13'teki altın pandantif

Kat. No. 14-(Res. 14): Bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü. **Müze Env. No:** 2-1/1981, (Müze envanterinde “Küpe” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 3,1 cm, kalınlığı 0,3 cm, ağırlığı 4,5 gr. **Yapım Tekniği:** Kaplama, döküm ve dövme. **Tanımı:** Bronz gövde halka formlu olup üzeri altın kaplamalıdır. Kaplama yivli olarak işlenmiş, iki ucu açık ve gövde ortadan çatlaktır. Kaplamada ufak parça kayıpları vardır.

Resim 14

Kat. No. 14'teki bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü

Kat. No. 15-(Res. 15): Bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü. **Müze Env. No:** 2-3/1981, (Müze envanterinde “Küpe” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 3,2 cm, kalınlığı 0,3 cm, ağırlığı 3,6 gr. **Yapım Tekniği:** Kaplama, döküm ve dövme. **Tanımı:** Bronz gövde halka formlu olup üzeri altın kaplamalıdır. Kaplama yivli olarak işlenmiş, iki ucu kürevi formlu açık ve gövde ortasında ufak parça kayıpları vardır.

Resim 15

Kat. No. 15'teki bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü

Kat. No. 16-(Res. 16): Bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü. **Müze Env. No:** 5-12/2000, (Müze envanterinde “Küpe” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 2,3 cm, kalınlığı 0,2 cm, ağırlığı 2,04 gr. **Yapım Tekniği:** Kaplama, döküm ve dövme. **Tanımı:** Bronz gövde halka formu olup üzeri altın kaplamalıdır. Kaplama üç kısımda yivli olarak işlenmiş, iki ucu kürevi formu açıktır. Tüm.

Resim 16

Kat. No. 16'daki bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü

Kat. No. 17-(Res. 17): Bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü. **Müze Env. No:** 5-13/2000, (Müze envanterinde “Küpe” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 2,1 cm, kalınlığı 0,2 cm, ağırlığı 1,65 gr. **Yapım Tekniği:** Kaplama, döküm ve dövme. **Tanımı:** Bronz gövde halka formu olup üzeri altın kaplamalıdır. Kaplama üç kısımda yivli olarak işlenmiş, iki ucu kürevi formu açıktır. Tüm.

Resim 17

Kat. No. 17'deki bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü

Kat. No. 18-(Res. 18): Bronz üzeri altın kaplama saç süsü. **Müze Env. No:** 2-2/1981, (Müze envanterinde “Küpe” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 2,7 cm, kalınlığı 0,3 cm, ağırlığı 3,7 gr. **Yapım Tekniği:** Kaplama, döküm ve dövme. **Tanımı:** Bronz gövde halka formulu olup üzeri altın kaplamalıdır. Kaplama yivli olarak işlenmiş, iki ucu kürevi formulu açık ve gövde ortasına yakın kısımda ufak parça kayıpları vardır.

Resim 18

Kat. No. 18'deki bronz üzeri altın kaplamalı saç süsü

Kat. No. 19-(Res. 19): Düğme formulu altın aplik. **Müze Env. No:** 2007/81(A), (Müze envanterinde “Elbise Süsü” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 1,3 cm, kalınlığı 0,3 cm, ağırlığı 0,67 gr. **Yapım Tekniği:** Repousse, dövme ve lehimleme. **Tanımı:** Kenarları yuvarlatılmış altıgen köşeli olup ortası bombeli şekilde işlenmiş altı yapraklı rozet motiflidir. Arka yüzde ufak dikdörtgen formulu plaka ile yapılan bağlama mekanizması vardır. Tüm.

Resim 19

Kat. No. 19'deki düğme formulu altın aplik

Kat. No. 20-(Res. 20): Düğme şeklinde altın aplik. **Müze Env. No:** 2007/82(A), (Müze envanterinde “Elbise Süsü” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 1.3 cm, kalınlığı 0,3 cm, ağırlığı 0,63 gr. **Yapım Tekniği:** Repousse, dövme ve lehimleme. **Tanımı:** Kenarları yuvarlatılmış altıgen köşeli olup ortası bombeli şekilde işlenmiş altı yapraklı rozet motiflidir. Arka yüzde ufak dikdörtgen formu plaka ile yapılan bağlama mekanizması vardır. Tüm.

Resim 20

Kat. No. 20'deki düğme formu altın aplik

Kat. No. 21-(Res. 21): Düğme şeklinde altın aplik. **Müze Env. No:** 2007/82(A), (Müze envanterinde “Elbise Süsü” olarak kayıtlıdır). **Geliş Şekli:** Satın alma. **Ölçüleri:** Halka çapı 1.2 cm, kalınlığı 0,3 cm, ağırlığı 0,65 gr. **Yapım Tekniği:** Repousse, dövme ve lehimleme. **Tanımı:** Kenarları yuvarlatılmış altıgen köşeli olup ortası bombeli şekilde işlenmiş altı yapraklı rozet motiflidir. Arka yüzde ufak dikdörtgen formu plaka ile yapılan bağlama vardır. Tüm.

Resim 21

Kat. No. 21'deki düğme formu altın aplik